

**PĀRSKATS PAR PAVASARĪ MIGRĒJOŠO UN
LIGZDOJOŠO PUTNU MONITORINGU DABAS
LIEGUMĀ „SĀTIŅU DĪKI” 2013. GADĀ**

Mg. biol. Kārlis Millers

Septembris, 2013

Ievads	1
Materiāls un metodika.....	1
Apsekošanas rezultāti.....	2
Secinājumi.....	11
Prasības un darbības nākotnei.....	12
Pielikumi.....	13

EVADS

NATURA 2000 teritorija un dabas liegums „Sātiņu dīķi” (C kategorija jeb vieta, kas izveidota īpaši aizsargājamo putnu sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai, vietas kods LV0525500), atrodas Saldus novadā, kopējā platība ir 3780 ha, kas sastāv no apmēram 30 dažāda lieluma zivju dīķiem, jauktiem mežiem un lielākoties ekstensīvas lauku (pļavu, ganību un aizaugošu atmatu) mozaīkas (jaukti meži 1085ha/28,0%; ūdenstilpes 676ha/17,4%; lapu koku meži 633ha/16,3%; krūmi, pāreja uz mežu 602ha/15,5%; ganības 382ha/9,8%; skujkoku meži 313ha/8,1%; kūdras purvi 131ha/3,4%; mitraines 25ha/0,7%; aramzeme 17ha/0,4%; lauki ar dabiskiem elementiem 11ha/0,3%; viensētu, dārzu un tīrumu mozaīka 4ha/0,1%). Sātiņu zivju dīķi ir mākslīgi veidoti un privātipašums, kas pieder vairākiem īpašniekiem. Dīķi bagāti ar salām un ūdensaugu ceriem. Dabas liegums „Sātiņu dīķi” ir nozīmīga putnu ligzdošanas vieta, teritorija iekļauta Pasaules dabas fonda Latvijas dabas aizsardzības plāna vērtīgo vietu sarakstā un „CORINE biotopes” projekta vietu sarakstā. Atzīta par perspektīvu teritoriju Ramsāres konvenciju vietu sarakstam.

Pavasārī migrējošo un ligzdojošo putnu uzskaites veiktas atbilstoši „MIGRĒJOŠO UN LIGZDOJOŠO PUTNU MONITORINGA METODIKA DABAS LIEGUMĀ „SĀTIŅU DĪĶI”” metodikai, kas tika izstrādāta, lai novērotu un novērtētu SIA „CEMEX” kaļķakmens karjera (Saldus novada Novadnieku un Kursīšu pagastu teritorijās atradnē “Kūmas”) izmantošanas ietekmi uz dabas lieguma „Sātiņu dīķi” ornitofaunu. Atbilstoši metodikai veikta kvalificējošās sugas pavasara migrācijas periodā – migrējošo ziemeļu gulbju monitorings. Kā arī reģistrētas citas Eiropas Putnu direktīvas I pielikuma sugas (turpmāk tekstā EP I sugas).

MATERIĀLS UN METODIKA

Monitoringa dalībnieki

Monitoringu veica Dabas aizsardzības pārvaldes sertificēts ornitologs Mg. biol. K.Millers (sert. Nr 052).

Uzskaitēs izmantotā tehnika

-) binoklis Nikon Monarch 10.5x42;
-) teleskops Kowa TSN-821 ar 32x okulāru;
-) fotoaparāts Canon EOS 5D MARK III;
-) fotoobjektīvs Canon 100-400mm/f:5,6.

Uzskaites

Pavasara migrantu uzskaites veiktas septiņas reizes 2013. gada aprīlī/maijā. Pavasara migrantu uzskaites sāktas praktiski līdz ar saullēktu un turpinot vidēji nākamās četras stundas (1. tabula). Uzskaites galvenokārt veiktas Lieknas dīķu centrā, dambju krustpunktā (X 398551; Y 6278317), jo no šīs vietas ir vislabākā apkārtnes pārredzamība (1. pielikums). Daļa novērojumu, atkarībā no meteoroloģiskajiem apstākļiem un putnu koncentrācijām, veikti kājām apsekojot Sātiņu zivju dīķu teritoriju.

Atsevišķām sugām (gulbji, zosis) skaits vērtēts un skaitīts gan dabā, gan fotografējot atsevišķus barus un skaitot īpatņus vēlāk datorā, lai tādejādi iegūtu precīzākus datus par īpatņu skaitiem un baru lielumiem.

1.tabula. Uzskaišu datumi un laiki

Datums	No (saullēkts)	Līdz
18.04.2013.	6:30	10:30
21.04.2013.	6:22	10:10
24.04.2013.	6:15	10:10
29.04.2013.	6:02	10:00
07.05.2013.	5:45	9:45
14.05.2013.	5:40	9:40
18.05.2013.	5:35	9:00

Līdzdojošo putnu monitorings veikts atbilstoši NATURA 2000 līdzdojošo putnu monitoringa metodikai septiņas reizes 2013. gada maijā/jūnijā.

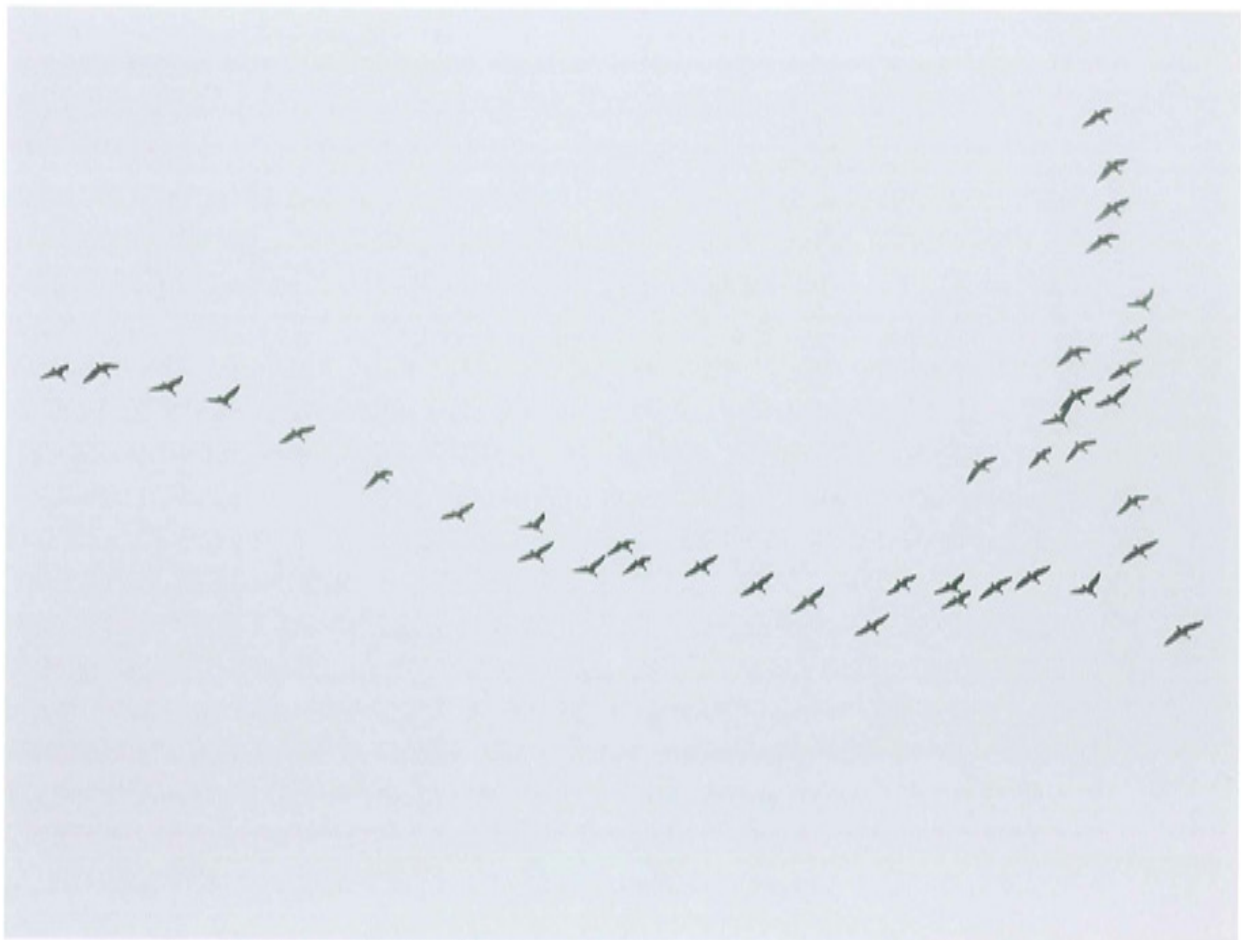
APSEKOŠANAS REZULTĀTI – PAVASARA MIGRANTI

Pavasara apsekojumu laikā konstatētā, kvalificējošā suga bija ziemeļu gulbis, NATURA 2000 monitoringa anketas aizpildītas tikai par šīs sugas uzskaitēm. Savukārt, pārējās EP I sugas, to novērojumu datumi un skaiti attēloti tabulā (2. tabula), tās arī aplūkotas nedaudz sīkāk šajā pārskatā. Jāatzīmē, ka pavasara migrācijas laikā novēroto putnu un sugu skaits ir mazāks kā rudens periodā. Tas izskaidrojams ar to, ka pavasarī migrācija norit daudz plašākā frontē, kā arī rudens sezonā novēroto sugu un putnu skaits pieaug dēļ jaunajiem putniem, kuri tad arī veido migrējošo īpatņu pamatmasu.

“Pelēkās zosis” (*Anser sp.*)

Pārsvarā novērotas aprīlī. Ņemot vērā novērošanas apstākļus (attālums un gaisma), ne vienmēr iespējams identificēt līdz sugai *Anser sp.* ģints zosis (1. attēls). Tādejādi *pelēko zosu* kategorijā ietilpst gan taigas/tundras sējas zosis, gan baltpieres, gan meža zosis. Novērotas pamatā lokālajos pārlidojumos no/uz zivju dīķiem uz/no apkārtējām lauksaimniecības zemēm. Kā arī atsevišķi bari migrācijā.

Otrajā tabulā atainotajos rezultātos *pelēko zosu* kategorijā iekļauti tikai līdz sugai nenoteikto īpatņu bari.

1.attēls. “Pelēkās zosis” (*Anser sp.*) Sātiņu zivju dīķos © Kārlis Millers

Taigas/tundras sējas zoss (*Anser fabalis/serrirostris*)

Pārsvarā novērotas aprīlī. Ņemot vērā to, ka šīs divas sugas ir ļoti līdzīgas un tādejādi nepieciešami samērā ideāli novērošanas apstākļus (neliels attālums un laba gaisma), abas sugas apvienotas vienā kategorijā.

Baltpieres zoss (*Anser albifrons*)

Novērotas pamatā aprīlī, pārsvarā lokālos pārlidojumos, pārvietojoties no/uz barošanās vietām apkārtējos laukos uz/no zivju dīķiem, kuri pārsvarā tiek izmantoti kā atpūtas vietas. Atsevišķi bari novēroti arī migrācijā.

Meža zoss (*Anser anser*)

Lielākoties novēroti atsevišķi īpatņi, vai nelielā skaitā, veicot lokālos pārlidojumus un/vai uzturoties kādā no zivju dīķiem.

Mazais gulbis (*Cygnus columbianus*)

Mazie gulbji novēroti aprīlī, galvenokārt Lieknas dīķos, kad lielākais skaits bija 21.04. (32 īpatņi Lieknas dīķos (2. attēls)).

2.attēls. Mazie gulbji (*Cygnus columbianus*) Sātiņu zivju dīķos © Kārlis Millers

Mazā gaura (*Mergus albellus*)

Novērota trīs uzskaišu reizēs Lieknas dīķos, lielākais skaits 18.04., 12 īpatņi.

Zivju ērglis (*Pandion haliaetus*)

Novērots viens īpatnis medījot virs zivju dīķiem (3. attēls). Pēc pieejamās informācijas, acīmredzot viens no pāra, kurš ligzdo Sātiņu zivju dīķu apkārtnē.

3.attēls. Zivju ērglis (*Pandion haliaetus*) Sātiņu zivju dīķos kopā ar jūras ērgli (*Haliaeetus albicilla*) © Kārlis Millers

Jūras ērglis (*Haliaeetus albicilla*)

Mainīgā skaitā novēroti katrā apmeklējuma reizē. Lielākā skaitā (maksimālais skaits 9 – 29.04.) dīķu teritorijā un to apkārtnē novēroti aprīlī (4. attēls). Tai skaitā arī divi pieaugušie (*ad*) jūrasērgļi, kuri Sātiņu apkārtnē uzturējās vairāk vai mazāk regulāri visu gadu. Iespējams, vietējie putni, kuri ligzdo tuvējā apkārtnē. Pārējie īpatņi bija dažāda vecuma stadiju nepieaugušie īpatņi (*imm*). Šie jūrasērgļi dīķu teritoriju un to tuvējo apkārtni izmantoja kā barošanās/atpūtas vietu.

Pelēkā dzilna (*Picus canus*)

Reģistrēta divas reizes – pārlidojumā un vokalizējot pie Pļavnieku dīķiem (21.04. un 29.04.).

2. tabula. Dabas lieguma teritorijā uzskaitītās citas Eiropas Putnu direktīvas I pielikuma sugas pavasara migrācijas laikā.

Sugas nosaukums/ datums/skaits	18.04.	21.04	24.04.	29.04.	07.05.	14.05.	18.05.
"Pelēkās zosis" (<i>Anser sp.</i>)	40	~230	~460	20	-	-	-
Taigas/tundras							
sējas zoss (<i>Anser fabalis/</i> <i>semirostris</i>)	12	36	-	-	-	-	-
Baltpieres zoss (<i>Anser albifrons</i>)	34	140	128	48	-	-	-
Meža zoss (<i>Anser anser</i>)	10	29	13	2	6	6	6
Mazais gulbis (<i>Cygnus columbianus</i>)	29	32	12	3	-	-	-
Mazā gaura (<i>Mergus albellus</i>)	12	4	8	-	-	-	-
Zivju ērglis (<i>Pandion haliaetus</i>)	-	-	-	1	1	1	1
Jūras ērglis (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	11	12	8	8	8	4	6
Lielais piekūns (<i>Falco peregrinus</i>)	-	-	1	-	-	-	-
Dzērve (<i>Grus grus</i>)	96	40	-	-	-	-	-
Dzeltenais tārtiņš (<i>Pluvialis apricaria</i>)	-	-	20	~40	~50	-	-
Gugatnis	-	-	-	-	8	10	1

(*Phylomachus pugnax*)

Baltmugurdzenis
(*Dendrocoptes leucotos*)

- - - - - 1 - -

Pelēkā dzilna
(*Ficus canus*)

- - 1 - - 1 - -

Citas sugas

Bez augstāk uzskaitītajām sugām novērotas arī citas un kā vienu no interesantākajiem novērojumiem vērts atzīmēt astoņu baltspārnu zīriņu un viena baltvaigu zīriņa novērojumu Sātiņu zivju dīķos 07.05.2013 (5. attēls). Abas minētās zīriņu sugas kopā ar melnajiem zīriņiem (*Clidonias niger*) barojās apmēram 20 minūtes virs Lieknas IV dīķa un pēc tam aizlidoja ziemeļaustrumu virzienā.

5.attēls. Baltspārnu zīriņi (*Chlidonias leucopterus*) pirmie trīs putni no kreisās puses un baltvaigu zīriņš (*Chlidonias hybrida*) attēla augšējā labajā stūrī Sātiņu zivju dīķos © Kārlis Millers

Jūraskraukļi (*Phalacrocorax carbo*) novēroti salīdzinoši nelielā skaitā, vidēji no dažiem desmitiem līdz ~150 īpatņiem, galvenokārt aprīļa beigās un maija sākumā.

APSEKOŠANAS REZULTĀTI – LIGZDOTĀJI

Ligzdojošo putnu uzskaites veiktas atbilstoši dabas lieguma "Sātiņu dīķi" monitoringa metodikai septiņas reizes 2013. gada ligzdošanas sezonā. Atsevišķās

apsekošanas reizēs kombinētas dažādas metodes (piem. PUT 1 un PUT 6, vai PUT 4 un PUT 9).

Ligzdotāju monitoringa rezultātā konstatētās ligzdojošās sugas attēlotas 3. tabulā. Zem jēdziena "ligzdojošās sugas" tiek ietvertas arī tās sugas, kurām ligzda tiešā veidā nav atrasta, bet visi novērojuma apstākļi liecina par šīs sugas ligzdošanu konkrētajā teritorijā, t.i. galvenokārt vokalizējošie īpatņi (piem. dzenveidīgie).

NATURA 2000 monitoringa anketās pieejami ligzdošanas sezonas laikā iegūtie dati (koordinātes u.c.). Mazā mušķērāja uzkaites maršruts attēlots 2. pielikumā.

3. tabula. Dabas lieguma teritorijā konstatētās kvalificējošās u.c. Eiropas Putnu direktīvas I pielikuma ligzdojošās putnu sugas.

Suga	Datums	Skaitis (pāri)	Statuss
Ziemeļu gulbis (<i>Cygnus cygnus</i>)	06.05.	12	Uzskaitītas ligzdas
Lielais dumpis (<i>Botaurus stellaris</i>)	06.05.	4	Vokalizējoši īpatņi
Grieze (<i>Crex crex</i>)	20.06.	1	Vokalizējošs īpatnis
Mazais ormanītis (<i>Porzana parva</i>)	10.06.	1	Vokalizējošs īpatnis
Vidējais dzenis (<i>Dendrocopos medius</i>)	25.04.	3	Vokalizējoši īpatņi
Baltmugurdzenis (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	25.04.; 05.06.	6	Vokalizējoši īpatņi
Trīspirkstu dzenis (<i>Picoides tridactylus</i>)	19.05.; 25.05.	1	Vokalizējoši īpatņi
Melnā dzilna (<i>Dryocopus martius</i>)	25.04.	4	Vokalizējoši īpatņi
Pelēkā dzilna (<i>Picus canus</i>)	25.04.	2	Vokalizējoši īpatņi
Mazais mušķērājs (<i>Ficedula parva</i>)	25.05.	6	Vokalizējoši īpatņi

SECINĀJUMI

Pēc SIA „CEMEX” sniegtās informācijas, praktiski visās dabas lieguma „Sātiņu dīķi” apsekojumu reizēs kaļķakmens atradnēs „Kūmas” notika intensīva karjera darbība. Neskatoties uz to, bija vērojama liela putnu sugu daudzveidība, kā arī skaitliski lieli putnu bari un koncentrācijas to barošanās un/vai atpūtas vietās atbilstoši pavasara migrācijas sezonai. Ligzdojošo putnu skaitu nav iespējams objektīvi vērtēt, par cik nav pieejama informācija par ligzdojošo sugu un pāru skaitu pēdējos gados. Putnu pārlidojumu cēloņi bija vai nu dabiski traucējumi (plēsēja parādīšanās utml.), vai arī cilvēku parādīšanās dīķu teritorijā. Nevienā no uzskaišu reizēm karjera darbība un tā ietekme nebija jūtama Sātiņu dīķu teritorijā.

PRASĪBAS UN DARBĪBAS NĀKOTNEI

Ņemot vērā to, ka karjeru ietekme šobrīd nav konstatēta, papildus aizsardzības darbības dabas liegumā „Sātiņu dīķi” nav nepieciešamas.

Daudz lielāku ietekmi var radīt dīķu īpašnieki, mainot ūdens līmeni dīķos, tādējādi ietekmējot putnu atpūtas un barošanās vietu platību, skaitu utml.

27.09.2013.

Mg. biol. Kārlis Millers

"Saulaines"

Nīca

Nīcas pag.

Nīcas nov.

LV-3473

Ornitologs/eksperts

Eksperta sertifikāta nr. 052

Izsniegts 27.01.2011.

Sugu specializācija - putni

PIELIKUMI

1. pielikums. Sātīgu zivju dīķi (karte no www.balticmaps.eu)

2. pielikums. Mazā mušķērāja (*Ficedula parva*) uzskaites maršruts (karte no www.balticmaps.eu)

